

MAATWERK MAAKT HET
TELEN VAN BROODTARWE OP
NATUURAKKERS MOGELIJK

BROOD VAN NATUURAKKERS

Zoeken naar een goede balans in graan en bijzondere kruiden

Er is veel gaande op het gebied van natuurbeheer in Nederland. Bezuinigende natuurterrein-beheerorganisaties (TBO's) zoeken naar nieuwe verdienmodellen. Dit creëert kansen voor bioboeren. Maar er zijn ook vragen over het vinden van de balans tussen natuurdoelen en productie. In het praktijknetwerk "Natuurgrond, Graan en Onkruid" is vooral gekeken naar de mogelijkheden voor de teelt van baktarwe op natuurakkers.

TEKST & FOTO'S | UDO PRINS & EDWIN NUIJTEN

Flora- en faunarijke akkers kunnen totaal verschillende natuurdoelen hebben: meer gericht op flora (korenbloem, korensla) of meer gericht op fauna (akkevvogels, dassen, korenwolf, vlinders). Binnen het thema flora zijn er grote verschillen. Op percelen speciaal gericht op de meest bijzondere akkerflora (korensla, glad biggenkruid) is een combinatie met de productie van baktarwe haast onmogelijk. Vaak mag maar zeer spaarzaam bemest worden, of soms helemaal niet, en granen die zich daarin thuis voelen zijn voornamelijk rogge en haver. Op de meeste percelen zijn de natuurdoelen wat minder ambitieus en gelden er voornamelijk landschappelijke doelen met onkruiden als korenbloem, klaprozen en kamille. Het voorkomen van deze onkruiden kan vaak gepaard gaan met een iets betere bemesting en vergroten daar-

mee ook de kansen voor de teelt van baktarwe. Voor een succesvolle teelt van baktarwe is het tevens belangrijk om goed te letten op de bodemkwaliteit en de baktarwe te telen in rotatie met andere granen zoals rogge en haver).

Voor een goede balans tussen gewenste onkruiden (korenbloemen) en ongewenste (meldes, knopkruid, kweek) is de keuze van het tarwe-ras belangrijk. Vaak moet gekozen worden voor rassen die op wat schralere gronden kunnen groeien en die ook bij een wat lagere voedingstoestand tot een bakwaardige tarwe kunnen komen. Dit kunnen zowel wintertarwes als zomertarwes zijn. De keuze hangt onder andere af van het complex aan onkruiden op een perceel. Ook voldoende stro-lengte is belangrijk om een rustige en evenwicht-

tige onkruidontwikkeling te kunnen behouden. In een tweejarig project zijn een aantal tarwerassen getest die aan deze voorwaarde voldoen.

In de vergelijkingen zijn biologisch veredelde rassen met een langere strolengte, vergeleken met de standaardrassen voor de biologische teelt. Er is o.a. gekeken naar opbrengst, bakkwaliteit (eiwitpercentage, eiwitkwaliteit, en bakproeven), ziekteresistentie en strolengte (betere beheersing van plaagonkruiden). Vaak hebben biologisch veredelde wintertarwerassen zoals Butaro en Sandomir minder opbrengstpotentie dan gangbaar veredelde rassen (Tataros en Julius), maar wel een betere bakkwaliteit en langer stro, waardoor ze plaagonkruiden beter kunnen onderdrukken. Het biologisch veredelde zomertarweras Heliaro lijkt qua opbrengst en bakkwaliteit vergelijkbaar met het standaardras Lavett, en heeft door zijn langere stro daarnaast ook een betere onderdrukking van plaagonkruiden (figuur 1). Gedurende het project zijn geen zware aantastingen van gele roest en andere ziekten waargenomen. Ziektegevoeligheid is mogelijk nog wel een aandachtspunt.

Uit de proeven op natuurakkers bleek dat er geen tarwerassen zijn die goed op schrale grond kunnen groeien. Er zijn twee rassen beproefd die veredeld waren voor teelt op schrale grond in Duitsland, maar deze bleken het op schrale natuurakkers niet goed te doen. Op schrale grond is het beter om granen zoals rogge te telen.

Om baktarwe succesvol te kunnen telen zal deze echter wel op een wat rijkere plek in de vruchtwisseling moeten worden gezet en moeten er ook mogelijkheden worden geboden om eventuele ongunstige ontwikkelingen van onkruiden aan te kunnen pakken. Dit vraagt om het opbouwen van een goede verstandhouding met de betrokken beheerders om deze ruimte ook te kunnen krijgen. Deze ruimte krijg je eerder als je als boer laat zien je te willen verdiepen in de natuurdoelen die de TBO's op de percelen willen behalen.

Het behalen van natuurdoelen is in veel gevallen best te combineren met een goede productie, maar dit vraagt om maatwerk.

Het is noodzakelijk te investeren in machines om het geogste product te kunnen drogen, schonen en zelf op te kunnen slaan. De grote collecteurs zijn vaak slecht ingesteld op het verwerken en apart houden van kleine partijen. Het zelf kunnen verwerken tot het eindproduct vergroot de kansen. Granen van natuurpercelen hebben namelijk een uniek verhaal, dat betekent een kans om ze tot een eindproduct met een meerwaarde te laten verwerken. Daarnaast is het belangrijk om met een bakker te werken die overweg kan met een wisselvallig product als baktarwe van natuurgronden. Uit de bakanalyses blijkt namelijk dat de bakkwaliteit behoorlijk kan verschillen tussen jaren en percelen. Deze verschillen lijken groter bij natuurakkers dan bij productiepercelen, en zijn te verklaren door een grotere verscheidenheid in bodemvruchtbaarheid. Echter, de relatie tussen parameters voor bakkwaliteit en bakproeven was niet altijd even duidelijk (zie tabel). Dit betekent dat een bakker met een 'natuurproduct' moet willen werken, en het bakproces elk jaar wil aanpassen. Pas dan kan het unieke karakter van dergelijk graan aan de consument zichtbaar worden gemaakt en is het de meerprijs waard. ■

Udo Prins en Edwin Nuijten zijn verbonden aan het Louis Bolk Instituut

Langer stro, betere onkruid-beheersing; links Heliaro, rechts Lavett

HET PRAKTIJKNETWERK

Het Praktijknetwerk: Natuurgrond, graan en onkruid had als doel een beter inzicht te krijgen in de teeltmethoden en raskeuze om eenzijdige veronkruiding in graan op natuurgronden goed te kunnen tegengaan, waarbij zeldzame akkerkruiden wel de ruimte wordt geboden. Voorwaarde daarbij is goede graanproducten te produceren die economisch een meerwaarde geven. Op basis van de ervaringen over de periode 2012-2014 is een best practice samengesteld voor de teelt van graan op natuurakkers met een goede samenwerking tussen boeren en terreinbeheerders als uitgangspunt.

Op de meeste percelen gelden voornamelijk landschappelijke doelen.

Tabel: Resultaten voor bakparameters en bakproeven van de zomertarwerassen Heliaro en Lavett.

Ras	Heliaro	Lavett	Heliaro	Heliaro	Lavett	Heliaro
Perceel	1	1	2	3	3	4
Eiwit%	14.5	14.4	12.1	9.1	9.4	12.1
Sedimentatie (in ml)*	66	70	43	24	27	40
Valgetal (in s)**	311	318	267	273	255	282

*Eiwit kwaliteit; ** enzymactiviteit